

מחר עוד הערב, ולפחות לפני תפילת שחרית.
* הערב בחצות – התחלת זמן שעון הקיץ בארה"ק.

שחרית: אין מניחים תפילין. אין אומרים 'מזמור לתורה' (בכל ימי הפסח). יעלה ויבוא. חצי הלל, קדיש תתקבל. שיר של יום, קדיש יתום. מוציאים שני ספרי-תורה, בראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת אמור 'שור או כשב' (ויקרא כב,כו – כג,מד. מיקום ההפסקות – כפי קריאת כהן, לוי, ישראל שבסידורנו ליום-טוב, והישראל קורא עד גמירא), הגבהה וגלילה, ובשני יעלה רביעי בפ' פינחס 'והקרבתם', חצי קדיש. הגבהה וגלילה. אשרי, ובא לציון גואל. יהללו. חצי קדיש. תפילת מוסף.

טוב לעשות בסעודה איוה דבר (דהיינו הוספה: באכילה, בניגון, ב'לחיים' או ככולם) זכר לסעודת אסתר שהייתה ביום זה, שבו נתלה המן.

* תקופת ניסן: היום בשעה 11:39 (ע"פ שו"ע אדה"ו – סי' רז, וסי' תנה, טו"טז – יש להיזהר משתיית מים בשעת [=חצי שעה לפני וחצי שעה אחרי] התקופה, ולא להשאיר מים ללא כיסוי אלא אם מניחים ברזל כלשהו

בתוכם בשעה זו. ואכ"מ.

יום חמישי, י"ז בניסן
ב' דחול-המועד

בשחרית מוציאים שני ספרי-תורה. בספר הראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת בא "קדיש ל... ממצרים" (שמות יג, א-ז). הגבהה וגלילה. ובספר השני – לרביעי, "והקרבתם". חצי קדיש. הגבהה וגלילה. אשרי, ובא לציון וכו'. מוסף.

יום שישי, ח"י בניסן
ג' דחול-המועד

בשחרית מוציאים שני ספרי תורה. בספר הראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת משפטים "אם כסף... בחלב אמור" (שמות כב,כד – כג,ט). הגבהה וגלילה. ובספר השני – לרביעי "והקרבתם". חצי קדיש. הגבהה וגלילה. אשרי, ובא לציון וכו'. מוסף.

לכאורה אין אומרים היום 'שנים מקרא ואחד תרגום', וראה בהערה⁹⁰.
בהדלקת נש"ק מברכת "להדליק נר של שבת קודש" בלבד.

90 בשיחת ליל הושענא-רבא תשמ"ה סט"ו (התוועדות ח"א ס"ע 351, בלתי מוגה) הובא **כדבר הפשוט** שעל-פי המנהג שנתפרסם ע"י כ"ק אדמו"ר מהור"י, שאף שבשבת ראש-חודש מפטירין השמים כסאי הרי ביחיד יש לומר גם את ההפטרה של פרשת השבוע, ויעל-דרך זה בנוגע לשבת חול-המועד, שבציבור מפטירין בהפטרה המיוחדת לשבת חול-המועד, אבל ביחיד יש לומר גם את ההפטרה הקשורה עם פרשת השבוע [השבוע – הפטרת פי' שמינן]. זאת למרות שאין אומרים היום 'שנים מקרא' (ראה שו"ע אדה"ו סי' רפה ס"ט"י וכה"ח שם. וכנראה, לפי ההפטרה היא עניין בפ"ע. וע"ע). ובשיחת יום ב' דחג השבועות תשמ"ו סי"ח (תורת מנחם – התוועדות ח"ג עמ' 494. בלתי מוגה) איתא, לגבי חג-השבועות שחל בימי שישי ושבת קודש: "אלו הנהגים להעביר את הסדרה גם בשבת שחל ביום-טוב – לומדים בחג-השבועות עצמו את פרשת ישאי כולה, שנים מקרא ואחד תרגום".

בהנחה הנ"ל לא צויין מקור למנהג זה. בשו"ע אדה"ו שם מדובר רק על כך ש"א"צ לקרוא פרשת יום-טוב לעצמו בערב יום-טוב, אבל את פרשת שבת שחל בה יום-טוב [והפעם – חול-המועד], שאין קוראין אותה השבת כלל בציבור, לכאורה לא נזקק לשלול. ובקשתנו מכל מי שידע מקור, או כל מידע נוסף השייך למנהג זה, שידוענו לזכות את הרבים.

לזכות
האחים התמימים הדגולים לבית
דייטש
הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה
וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהדה"ק רלו"י מליובאוויטש
זעוקללה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקו

ערב שבת-קודש
פרשת צו / שבת הגדול
י"א בניסן ה'תשס"ד

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"א בניסן ה'תשס"ד — י"ח בניסן ה'תשס"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"א בניסן	הלי מעשה הקרבנות. פרק ד-ו.	הלי חמץ ומצה. פרק ג.	מל"ת קלט. קיב. מ"ע סה.
ש"ק	י"ב בניסן	פרק ז-ט.	פרק ד.	מ"ע פט. מל"ת קמה. קמח.*
א'	י"ג בניסן	פרק י-יב.	פרק ה.	מ"ע סו. מל"ת קמו. מ"ע סז. מל"ת קב. קג. קלח.
ב'	י"ד בניסן	פרק יג-טו.	פרק ו.	מל"ת קכד. מ"ע פח. פג. מל"ת קנה.
ג'	ט"ו בניסן	פרק טז-יח.	פרק ז.	מ"ע פד. פה. מל"ת צ.
ד'	ט"ז בניסן	פרק יט. הלי תמידין ומוספין.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ח.	מל"ת פט. מ"ע לט. כט. מל"ת פא. מ"ע ל.
ה'	י"ז בניסן	פרק יג-ה.	נוסח ההגדה.	מ"ע כח. כה. מ. מא. כז. מב.
ו'	י"ח בניסן	פרק ו-ח.	הלי שופר וסוכה ולולב.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע מג. מד. מה. מו. מז. מח. נ. נא.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד'							
ו', י"א בניסן	3.25	4.14	4.37	5.32	8.34	11.44	12.16	6.01.1	6.25
ש"ק, י"ב בניסן	3.23	4.13	4.35	5.31	8.33	11.44	12.16	6.01.8	6.26
א', י"ג בניסן	3.21	4.12	4.34	5.29	8.33	11.44	12.15	6.02.4	6.27
ב', י"ד בניסן	3.20	4.10	4.33	5.28	8.32	11.44	12.15	6.03.1	6.27
ג', ט"ו בניסן	3.18	4.09	4.31	5.27	8.31	11.43	12.15	6.03.8	6.28
ד', ט"ז בניסן	4.17	5.08	5.30	6.26	9.30	12.43	1.15	7.04.5	7.29
ה', י"ז בניסן	4.15	5.06	5.29	6.24	9.30	12.43	1.15	7.05.2	7.30
ו', י"ח בניסן	4.13	5.05	5.27	6.23	9.29	12.42	1.14	7.05.9	7.30

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ו בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת וחג

פרשת	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
	דה"ינ	צה"יש	דה"ינ	דה"ינ
צו	5.24	6.37	5.39	6.39
חג-הפסח	5.26	6.39	5.41	6.41
שבת חול-המועד	6.28	7.42	6.44	7.44

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב
 כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
 ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

לוח השבוע

בעצמו, טוב שיוון במפורש שאינו רוצה לצאת עתה ידי-חובה כלל. * מי שלא ספר בלילה, יספור ביום בלא ברכה, ובשאר הלילות יברך. ואם דילג פעם אחת שלא ספר גם ביום — יספור שאר הלילות בלא ברכה, ויכול לצאת ידי חובתו בשמיעה מאחרים. ובספק אם דילג יום — סופר בכרכה.

* המתפללים ערבית בעוד היום גדול וקוראים אחר-כך קריאת-שמע בזמנה, יספרו גם את ספירת העומר בזמנה. המתפללים ערבית וספירה בעוד היום גדול, יש לסדר שיספרו עוד פעם למחרת בעת תפילת שחרית, כמוכן בלא ברכה. רצוי להכריז את הספירה ככל בוקר מימי ספירת-העומר אחרי סיום תפילת שחרית בבית-הכנסת, כדי להזכיר ולהוציא ידי-חובתו את מי ששכח לספור. * כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ היה נוהג לציין ולשרטט סימן בסידורו לאחרי הספירה של כל לילה.

* "לכאורה, אף שמכרכים בכל לילה כי כל לילה היא מצווה בפני עצמה, ויש אומרים שגם אינן תלויות זו בזו — המצווה דכל לילה היא לא רק לספור ולדעת שהוא יום אחד וכו' לעומר, אלא גם לדעת (לכוון) — כחלק מקיום המצווה, על-דרך הידיעה שזהו יום אחד וכו' (לעומר) שזהו חלק מ(ספירת) שבעה שבועות". * המסופק באיזה יום לספירה עומד, וסופר * קטן שהגיע למצוות באמצע ימי הספירה, ממשיך ספירתו בכרכה. ואף גדולים, ימשיכו ויספרו מן התורה, כיוון שהספירה הקודמת גם היא מצויות של תורה ומצוותיה — אחשביה'.

לימוד תורה: "ובהמשך למדובר על דבר "כיבוש" כל העולם כולו על-ידי הוספה ויגיעה בלימוד התורה וביתר שאת וביתר עוז — מהראוי ונכון וטוב אשר בימי חול-המועד פסח יוסיף כל אחד ואחד בעסק התורה, הן בלימודו הוא והן בנוגע לזולת: להשתדל עם כל מי שיכול לפעול עליו, שגם הוא יוסיף אומץ בלימודו בימים אלו ובהתאם להנ"ל. ופשיטא שעניין הנ"ל שייך במיוחד לתלמידי הישיבות, דגם בשאר הימים הרי "תורתם קבע" היא גם במוכן כמות הזמן — עליהם מוטל חיוב מיוחד לנצל את כל ימי חול-המועד פסח הבא עלינו לטובה להוסיף בלימוד התורה ביתר שאת וביתר עז".

דינוך: בהוראת כ"ק רבותינו, אדמו"ר מוהרי"צ והרבי נשיא דורנו, על המוריס/ות לשמור קשר עם התלמידים/ות בימי חול-המועד. מותר (ומצווה) לפתוח בית-ספר, ואם יש צורך — גם לכתוב, כדי להעסיק את התלמידים שלא יסתובבו ויבלו את זמנם בחוצות בימי חול-המועד. יש להכין את ספרי-התורה לקריאת-התורה

על כל אחד ואחד לחזק עצמו וסביבתו ב"חיפזון דקדושה"

חודש ניסן וערב פסח מזכירים לנו שעומדים לצאת מגלות מצרים ועל-כן יש לברר מהו "חמיני" ומהו "מצדה", ויש לבער את החמיני, מוקדם ככל היותר, "לאור הנרי" – נר השם נשמת אדם – לחפש גם את החמיני החבוי, לזרוק ולבטל את כל מה שהוא ההיפך ממנו ומקדושה □ מכתב כללי מאת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו (תרגום מאידיש)

ב"ה, ערב שבת קודש פ' צו, שבת הגדול,
י"א ניסן, נשיא לבני אשר, ה'תשמ"ז
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למכתב מיום קמי שבת קודש מברכים חודש ניסן, שבו דובר על תוכן העניין של חיפזון, הקשור בחג הפסח וביציאת מצרים, שהוא אחת מן הנקודות המיוחדות שבהן שונה חג הפסח מכל שאר החגים. כפי שהדבר מתבטא בשמו של החג – "פסח" – (במשמעות של "דילוג"), ובמיוחד כפי שמושג זה בא ומתבטא ב"חיפזון דקדושה" בחיים היום-יומיים היהודיים על-פי תורה והמצוות –

ערב שבת קודש... י"א ניסן: ראה מכתב יום וא"ו, עש"ק י"א ניסן ה'תשד"מ הערה ד"ה "יום וא"ו... ניסן" (הגש"פ עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים (קה"ת ה'תשמ"ו ואילך) עמ' תשנ"ג).
פ' צו: ל' זירוז מיד ולדורות – תו"כ (הובא בפרש"י) ריש פרשתנו. וראה אוה"ח הקדוש פרשתנו (ו,ב): וברוך ה' המנו תרמוז כל הפרשה על גלות האחרון כו' והודיע למשה לזרז לישראל כו', עיי"ש. וראה או"ת לה"מ (הוצאת קה"ת) ריש פרשתנו (לח,א-ב). בהוצאת קה"ת ה'תשמ"מ ואילך – סי' קח).
שבת הגדול: ראה תורה ואותו – שבת פז,ב. טושי"ע (אדה"ז) או"ח ר"ס תל. וש"ג. וראה לקו"א לה"מ (הוצאת קה"ת) סקכ"ד. או"ת עה"פ משכו וקחו (ל' סע"א ואילך) – הוא השבת שלפני החג, ו"נהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו... והעיקר לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשון" (שו"ע אדה"ז או"ח סתכ"ט ס"ב. וש"ג).
נשיא אש"ר: שו"ע אדה"ז או"ח הל' פסח סתכ"ט סט"ו, וראה שם ס"ט. וראה לקוטי לוי"צ אגרות עמ' שכנשכה. שם עמ' תיט. וראה מכתב י"א ניסן ה'תשמ"ה הערה ד"ה אשר (הגש"פ הנ"ל עמ' תשסז) – וראה מכתב י"א ניסן ה'תשמ"ה הערה ד"ה י"א ניסן (הגש"פ הנ"ל עמ' תשנ"ג).

ל"אתה גיבור" [ולא מהני לומר מיד 'מוריד הטל'], נזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה'", יסיים 'למדני חוקיך' ויתחיל "אתה גיבור", נזכר אחר-כך – חוזר לראש התפילה. נזכר כשהגיע זמן מנחה, מתפלל שתיים. אמר "משיב הרוח ומוריד הטל" אינו חוזר, והמסופק – עד שלושים יום, חוזר. שמע הכרות 'מוריד הטל' קודם שהתפלל שחרית – אם אינו מתפלל במניין אחר – יאמר גם בשחרית 'מוריד הטל'.

א. אמר "משיב הרוח ומוריד הטל" – יאמר גם בשחרית 'מוריד הטל'.

ב. שכת לומר "אתה חוננתנו" – לא יחזור

ל"אתה גיבור" [ולא מהני לומר מיד 'מוריד הטל'], נזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה'", יסיים 'למדני חוקיך' ויתחיל "אתה גיבור", נזכר אחר-כך – חוזר לראש התפילה. נזכר כשהגיע זמן מנחה, מתפלל שתיים. אמר "משיב הרוח ומוריד הטל" אינו חוזר, והמסופק – עד שלושים יום, חוזר. שמע הכרות 'מוריד הטל' קודם שהתפלל שחרית – אם אינו מתפלל במניין אחר – יאמר גם בשחרית 'מוריד הטל'.

* מברכים וסופרים בעמידה, אחר צאת הכוכבים. ולכתחילה צריך לדעת את הספירה של הלילה בשעת הברכה. אחרי הספירה (והנוסח שלאחריה): עלינו, קדיש יתום. למנהגנו גם הנשים ספרות (ע"פ שו"ע אדה"ז סי' תפט ס"ב, למרות משמעות הזוהר ח"ג ברע"מ צ"א, כפי שהבין בשו"ת רב פעלים חלק 'סוד ישרים' סי' יב, ובשו"ע הזוהר תפט ס"ק טז – לשלילה מוחלטת. אבל בס' הליכות ביתה סי' יט סוף הערה ה, מדייק מזהיר פ' תצוה קפג,א שלא התמעטו אלא מהוי"ב, ובברכה.

ב. חזרת הש"ץ – תפילת טל. לאחר אמירת ההילים, לפני הקידוש, אומרים שש זכירות. בקידוש: 'אתקינו', 'אלה מועדי', ו'בורא פרי הגפן'. אכילת מצה: "צריכה להיות [על-פי חסידות] אכילת מצה גם בהשישה ימים, ויש בזה קצת מצווה". שמחת יום-טוב: חייבים בה מדאורייתא, וחייבים (הגברים) לשתות רביעית יין בכל יום ביום-טוב ובחול-המועד (אם כי יוצאים ידי-חובה זו גם בין הקידוש); ועם-כל-זה, כדברי הרמב"ם, "לא ימשך ביין".

* בנוגע למנהגו של הרבי ככוונת ספירת העומר (ראה 'התקשרות' גיליון רמה עמ' 15) – "זה מה שראינו: לפני אמירת הברכה, היה מסתכל על הנדפס באותו יום. ונראה היה שהביט לא רק על היום, אלא גם על הכוונות של אותו יום. אחר-כך, בעת אמירת 'למנצח' ו'אנא בכוח', היה מרגיש הכוונה של אותו יום, ופעמים היה שוב מביט – בעת אמירת הנ"ל – בהנדפס לאותו יום" (ממכתב הרה"ח רי"ל שי' גרונר).

ב. חזרת הש"ץ – תפילת טל. לאחר אמירת ההילים, לפני הקידוש, אומרים שש זכירות. בקידוש: 'אתקינו', 'אלה מועדי', ו'בורא פרי הגפן'. אכילת מצה: "צריכה להיות [על-פי חסידות] אכילת מצה גם בהשישה ימים, ויש בזה קצת מצווה". שמחת יום-טוב: חייבים בה מדאורייתא, וחייבים (הגברים) לשתות רביעית יין בכל יום ביום-טוב ובחול-המועד (אם כי יוצאים ידי-חובה זו גם בין הקידוש); ועם-כל-זה, כדברי הרמב"ם, "לא ימשך ביין".

יום רביעי, ט"ז בניסן

א' דחול-המועד פסח

מוצאי יום-טוב⁸⁹:

ערבית: בתפילה הראשונה של חול-המועד יש לזכור לומר ארבעה דברים אלו: (א) מוריד הטל; (ב) אתה חוננתנו; (ג) ותן ברכה; (ד) יעלה ויבוא.

שכת אחד מהם, ונזכר אחר שסיים תפילתו: א. אמר "משיב הרוח ומוריד הגשם" – יחזור לראש התפילה.

ב. שכת לומר "אתה חוננתנו" – לא יחזור

* סדר הכוונות: הספירה, התיבה מ'אנא בכוח', התיבה מ'למנצח' והאות מ'שמחו'.

* השומע ספירת העומר מאחרים בטרם ספר

כדאמתול (אלא שאין מקפידין לאכול האפיקומן קודם צוות). ק"ש שעל המטה כמו בכל יום-טוב. שחרית כדאמתול. מוציאין שני ספרי תורה, בראשון קורין לה: עולים בפרשת אמור ישר או כשב, ובשני מפטיר כדאמתול יוהקרבתם. הפטרה: וישלח המלך... (מלכים ב כג,א,אכה). מוסף דיום טוב.

(סי' המנהגים).
89) לבני חו"ל: אין אוכלים מהמנינים הנכנסים בחרוסת ומרור עד אחר כורך של ליל סדר שני. יום שני של פסח. הנחלב והנולד ביום הראשון – מותר ביום השני. ערבית דיום-טוב. הלל שלם. קדיש תתקבל. ספירת העומר וכו'. סדר פסח שני. בקידוש: יין, קידוש, שהחיינו. הגדה

ראוי להוסיף בזה עוד נקודות אחדות.

* * *

כבר דובר פעמים רבות שהתורה מקיפה את כל ענייני העולם, בהתאם לתוכן מאמר חז"ל: "אסתכל באורייתא וברא עלמא" – הקב"ה הסתכל, כביכול, בתורה ולפיה ברא את העולם. כלומר, התורה היא "תוכנית הבנייה" האלוקית שעל-פיה נברא כל העולם ומתקיים, ובאופן גלוי וברור יותר – העולם היהודי, ועד – לעולמו של כל יהודי בפרטי פרטיות.

על-פי זה מובן עוד יותר מדוע כל העניינים של החיים היהודיים היום-יומיים, קשורים בתורה ומצוות, ועל-אחת-כמה-זכמה בימי הקדושה, שבת ויום-טוב, וההכנות אליהם, ובמיוחד כל העניינים הקשורים לחג הפסח – שהוא הראש והראשון של כל החגים.

הקשר האמור מתבטא עד למעשה בפועל, על-ידי מעשה המצוות ומנהגי ישראל, שגם הם "תורה", מנהגים שנתקבלו על-ידי כלל ישראל, מנהגים של רבים בישראל, או של קהילה קדושה בישראל וכו'.

באשר לחג הפסח – ישנה הדגשה של חיפזון וזריזות. אנו רואים, אכן, לדוגמא, שיהודים, ובמיוחד בעלות-בית יהודיות, וכן ילדים וילדות, מתמסרים להכנות לקראת חג הפסח כבר ימים לפני כן, ואפילו "יהידי סגולה" הנוהגים לעבור ל"דירת פסח" לחג הפסח, מוצאים הכנות רבות שיש לעשותן בקשר לחג הפסח, והם מבצעים אותן בחיפזון ובזריזות.

* * *

באופן האמור קיים גם הקשר עם שתי נקודות שהודגשו לאחרונה במיוחד, כדיבור וגם בכתב: שלוש המידות-הסימנים – "ביישנים, רחמנים, גומליי-חסדים", אינם מוגבלים וקשורים במקום וזמן מסויים. אצל ביישן אמיתי משתקפת מידת הביישנות בהתנהגותו בכל מקום ובכל רגע, וכך גם ברחמן ובגומל חסד.

באשר לנקודה השנייה, בעניין חודש ניסן, צויין כי החודש, חודש הגאולה, מתייחס וקשור לגאולה השלימה, הגאולה של באחרית הימים, הגאולה האחרונה, הגאולה הנצחית, שהתורה

אסתכל באורייתא וברא עלמא: זח"ב קסא, א-ב. התורה... "תוכנית הבנייה": ב"ר בתחילתו. וראה זוהר שם.

לעולמו של כל יהודי: עולם קטן זה האדם – תנחומא פקודי ג. זח"ג לגב. תקו"ז תס"ט קרוב לתחילתו (ק.ב. קא, א).

עד למעשה בפועל: שהמעשה הוא העיקר – אבות פ"א מ"ז, תקו"ז תנ"ב (פז, סע"א). ת"ס (צג, ב). ת"ע (קלג, ב. קלד, א).

מנהגי ישראל, שגם הם "תורה": ראה תוד"ה נפסל (מנחות כ, ב). ושם מנהג אבותינו תורה היא. ועד"ז במהרי"ל הובא ברמ"א י"ד ששע"ו ס"ד. ובמנהגים ישנים מדורא עמ' 153: והמנהג תורה היא. וראה ירושלמי פסחים פ"ד ה"א.

"יהודי פנויה": הנוהגים... "דירת פסח": להעיר מדרכי חיים ושלום (מנהגי בעל המנחת-אלעזר) הל' פסח שתקע"ב: בכל ימי הפסח ה'י בביתו בית תבשיל מיוחד (שה' סגור כל השנה עם כל הכלים) ונפתח משנה לשנה לימי הפסח.

לעבור: לא ראיתי ולא שמעתי רבותינו נשיאינו נוהגים כן. שתי נקודות שהודגשו לאחרונה... כדיבור: בהתועדויות דפורים; י"ז אדר (ב"יחדות) וש"פ ויק"פ, פ' החודש מבח"ח ניסן.

ש"ש המידות-הסימנים – "ביישנים, רחמנים, גומליי-חסדים": יבמות ע"ט, א. רמב"ם הל' איסור"ב פי"ט ה"ז. וראה מכתב הקודם בהערות.

חודש הגאולה: שמור"ר פט"ז, יא. וראה אוה"ת בא עמ' רסד ואילך. ד"ה החודש הש"ת. ועוד. חודש הגאולה... וקשור ל"גאולה... באחרית הימים: כי בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל – ר"ה י"א, א. שמור"ר שם. וראה אוה"ת שם. המשך מים רבים תרל"ו פקל"ד ואילך. ד"ה החודש הנ"ל.

באחרית הימים: ישעיה ב, ב. וראה שם קאפ' י"א. רמב"ם סוף הל' מלכים וחונם ספורי. הגאולה הנצחית: גאולה שאין אחריה גלות – תוד"ה ה"ג ונאמר, פסחים קטז, ב. ממכילתא עה"פ

אליהו, ובדקה תחילה בשוליה אם היא חלקה ללא פגם⁸³.

* מקריא ההגדה הוא המזמון⁸⁴.

* כל אחד מהמסובים אוזח בידו את הכוס עד אחרי 'בונה ירושלים'⁸⁵.

"שפוך חמתך": אחר שתיית כוס שלישי מוזגים כוס רביעי, לוקחים נרות דולקים והולכים לפתוח את כל הדלתות שבין מקום עריכת הסדר לבין רשות הרבים (או החצר).

אומרים "שפוך חמתך" בישבה ואין צריך לעמוד. כל המסובים אומרים זאת במקומם, ורק השלוחים אומרים אותו אצל הדלת³⁰.

שעת פתיחת הדלת היא עת רצון רבתי, ויש לבקש בה (במחשבה) על עניינים רוחניים⁸⁶.

'הלל' – 'נרצה': כשהשלוחים חוזרים, מתחילים "לא לנו". אין מדרקקים לומר 'הלל' קודם חצות³⁰.

גם אורחים שאינם מסובים לסדר, עונים 'הודו', כסדר הנהוג בבית-הכנסת בעת אמירת הלל⁸⁶.

"הודו... כי לעולם חסדו": מכוונים באותיות שם הוי"ה כנדפס בסידור⁵¹.

"לשנה הבאה": שלא כב'הא לחמא עניא (ראה שם), כאן אין מדרקקים בהטעמה מלעיל-מלרע. כי העיקר שתבוא הגאולה השלמה מיד, וממילא יהיה 'לשנה הבאה בירושלים'.

* מנהג בית הרב: אחר אמירת "לשנה הבאה בירושלים", האדמו"ר מחזיר ושופך היין מכוסו של אליהו [לכוס שלו, ומהבקבוק לכוסו (לתקן) ושוב] אל הבקבוק (וחוזר חלילה פעמים רבות), וכל המסובים מנגנים בשעה זו הניגון "א-לי אתה ואורך" – מעשרת הניגונים של רבנו הזקן³⁰.

* בבית הרב אין נוהגים לומר פזמונים (המובאים בשאר סידורים והגדות-של-פסח)³⁰.

* אין אומרים "חסל סידור פסח"³⁰. * משנת תשי"א עד תש"ל ועד בכלל, לאחר הסדר, היה הרבי נוהג להתוועד (כמובן – בלא 'לחיים') בבית-הכנסת.

סדר כלי – לעולם ולעבדו הרחב

* ממכתב הרבי⁸⁷: "נהניתי ממה שכתב אודות עריכת הסדרים בבית-הכנסת, ושלכל קערה היתה מצה שמורה".

קריאת שמע שעל המיטה: נוהגים לקרות על מיטתו בלילה זה רק פרשת 'שמע' וברכת 'המפיל'⁸⁸.

תפילת שחרית:

אם לא הספיקו להכין את שני ספרי-התורה לקריאת היום מערב יום-טוב, יש לגוללם לפני תפילת שחרית, כדי למנוע 'טרחא דציבורא'.

הלל שלם, עונים 'הודו' בקול כנ"ל בלילה. לאחר ההלל – קדיש לתקבל. שיר של יום, קדיש יתום. הוצאת שני ספרי-התורה, שלוש-עשרה מידות (פעם אחת), רבש"ע, בריך שמיא וכו'.

בספרי-התורה הראשון קוראים לחמישה עולים בפרשת בא "משכו וקחו", מניחים את הספר השני על הבימה ליד הראשון (ונשאר על הבימה עד הקריאה בו) ואומרים חצי קדיש, הגבהה וגלילה. ובשני למפסיר בפרשת פינחס "ובחודש הראשון". הגבהה וגלילה. הפטרה. אשרי. יהללו. חצי קדיש.

אם יש רק ספרי-תורה אחד אין מגביהים אחר חצי קדיש אלא גוללים למפסיר. ומגביהים וגוללים לאחר גמר המפסיר. אולם את החצי קדיש אומרים תמיד אחרי הקריאה שלפני עליית המפסיר.

קודם מוסף מכריז השמש "מוריד הטל", ובתפילה זו מפסיקים לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם". (אמר 'מוריד הגשם', אם נזכר טרם שסיים ברכת 'מחיה המתים' – חוזר

(86) ס' המנהגים, ושם עמי קצח.

(87) אגיק חייא עמי סד.

(88) שויע אדה"ז ס"י תפא ס"יא. ובסדר השני – בבכל יו"ט

(83) שם עמי קצד.

(84) שם עמי קפט.

(85) שם עמי קפה.

בעל הבית את ה'כזיתים' לעצמו, ומוסר לזוגתו או לאחד המבוגרים להכין ולחלק לכל השאר כדי שלא יהיה לו הפסק, וכל אחד מברך ואוכל כשמקבל (אפשרות נוספת: להכין מראש 'כזית' לכל אחד בשקית נפרדת, ורק לצרף לה מבציעת בעל-הבית).

* מסיימים אכילת כל 'כזית' (גם במרור ובכורך) לכתחילה עד 4 דקות⁷³, ובלבד שלא ייכנס לחשש 'אכילה גסה'.

מרור:
* מרככים מקצת מהחרוסת שעל הקערה ביין שבתוך הכלי שתחת לכוס. טובלים מקצת המרור בחרוסת. מנערים את החרוסת, שלא יתבטל טעם המרירות. ואז מברכים "על אכילת מרור", ומכוונים לפטור בזה גם את המרור שב'כורך', ואוכלים שלא בהסיבה⁷⁴. לועטים היטב כדי להרגיש את טעם המרירות.

* החסה וה'חריין' מצטרפים יחד ל'כזית' מרור⁷⁴.
* הרבי נהג לאכול גם חלק מראש התמכא, לא-טחון. אבל שיעור גדול במיוחד. אך הזהיר בשם אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, שאין יוצאים ידי חובה במרור שאין יכולים לסובלו מחמת חריפותו⁷⁵.

* לפי ספר 'שיעורי תורה' – שיעור כזית מרור 19 גרם. אולם אם אוכלים קלח (שהוא דחוס יותר), דרוש להוסיף עוד 2 גרם, וכן עבור מה שנשאב בין השיניים.
הרבי לקח כשיעור ביצה של ימינו. את קלחי החסה לא אכל⁷⁵.

יכורך:
לוקחים כזית מהמצה התחוננה וכזית מרור (בסך הכל) משני הסוגים. מניחים מעט חרוסת יבשה על המרור, ומנערים אותה מיד אחר-כך (הרבי מרח חרוסת – אולי כשנפלה החרוסת

שטבל בה מהתמכא – על התמכא ולא על העלים. בסוף ה'כורך' היה טובל את חתיכת התמכא השלמה בחרוסת, ואוכלה עטופה בעלי החסה – ולא נייער⁷⁶). כורכים אותם יחד, אומרים "כן עשה הילל..." ואוכלים אותם ביחד ובהסיבה⁷⁷.

ישוף-עורך:
* אוכלים את הסעודה שלא בהסיבה⁷⁸.
* מתחילים באכילת הביצה שעל הקערה⁷⁸.
הרבי לא בדק ולא פתח כלל את הביצה לפני אכילתה. טבל אותה תחילה ג' פעמים במי-מלח. במשך הסעודה טובל את המצה ג' פעמים במלח ואוכלה⁷⁹.

* למים אמצעיים ואחרונים אין להעביר האצבעות על השפתיים – בכל שבעת ימי הפסח⁸⁰.
* אין נוהגים לומר 'לחיים', שלא ייראה כמוסיף על הכוסות⁷⁸.

* הרבי שתה מכווס במשך הסעודה, ולפני מזיגת כוס שלישי מסרה לשוטפה, ואח"כ (כבכל השנה) קינחה מבפנים ומבחוץ במפית-נייר⁷⁹.

צפון:
לפני אכילת האפיקומן יש לשתות באופן שלא יבואו לידי צימאון אחר כך⁸¹.
בסוף הסעודה מוציאים את האפיקומן, מחלקים לכל אחד ואחת כזית. טוב לאכול שני 'כזיתים', אחד זכר לפסח ואחד זכר למצה הנאכלת עמו⁸⁰. יש לאכול את כולו במקום אחד⁸⁰. אוכלים בהסיבה, ויש לסיימו קודם חצות⁸¹ (11:42 באזור המרכז).

ברך:
* הרבי מזג 'כוס של אליהו' תמיד קודם ברכת-המזון, ואחריו מזג לו כוס שלישי⁸².
* הרבי השתמש בכוס זכוכית לכוסו של

79) שם עמי קפח.
80) שו"ע אדה"י סי' תע"ח ס"ב.
81) שם סי' תע"ד. וסי' המנהגים (קודם חצות) – בסדר אי' בלבד.
82) 'אוצר' עמי קצב.

אומרת בקשר לכך "עת קץ, יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים".

אנו רואים בזמננו – תקופה שיש בה הסימנים של אחרית הימים (כפי שהם מובאים בתורה) – תופעות והתפתחויות בלתי רגילות בתחומים וכיוונים שונים: בצד הטוב – תוקף וזריזות בלתי רגילים, וכן – בעניינים בלתי רצויים, הצריכים עדיין להתברר ולהתלבן עד לשלימות (גם מוחלטת) בהם, שאף הם באו ובאים באופן של חיפזון, בפתאומיות ובאופן בלתי צפוי.

מגיעים חודש הגאולה, התחלת ניסן וערב פסח, ומזכירים לנו שעומדים ביציאה מגלות "מצרים", ובכירורים האחרונים, לברר מה הוא "חמץ" ומה הוא "מצה", ויש לבער את החמץ, מוקדם ככל היותר, "לאור הנר", באור הנשמה – "נר השם נשמת אדם" – לחפש גם את החמץ החבוי, לזרוק ולבטל את כל מה שהוא ההיפך משוב ומקדושה.

וצריכה להיות השתדלות של כל אחד לחזק בו וסביבו ובעולם – את החיפזון וקדושה ואור, ויתר על כן – לזרוז את הגאולה השלימה על-ידי משיח צדקנו, וכפי שאנו מתפללים את תפילת דוד, יחד עם דוד נעים ומירות ישראל: "תפילה לרוד גו' כי עני ואביון אני", למרות שהוא דוד המלך הרי הוא ביישן וחש באמת לאמתו כי הוא "עני ואביון", ומתחנן לפני ה': "שמרה נפשי" (בתחום של "סור מרע") ו"הושע עבדך" (בתחום של "עשה טוב"), וכל זה במלוא השלימות, עד לידי "שמח נפשך בך", עבודת השם בשמחה וטוב לבב, וממשיכים גם בהקשר לעולם – "כל העולם", "כל גויים אשר עשית יבואו וישתחו לפניך ה'", – לזרוז זאת על-ידי מעשינו ועבודתינו, לקיים את ציווי ה', ובלשון הרמב"ם: "ציונה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח", שהיהודים יפיצו בין העמים את שבע המצוות האלוקות לבני נח עם ענפיהן.

* * *

יעזור ה' ויצליח שכל ההכנות לפסח, כולל אלה שנידונו במכתב זה ובמכתב הקודם, יבוצעו

בשלח טו,א.
עת קץ, יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים: דניאל יב,ט"ז. וראה ד"ה יתבררו ויתלבנו בסה"מ תקס"ג ח"ב עמ' תשסח. תו"ח ד"ה ויהיו חיי שרה פי' זריח (קכה, ב ואילך). ועוד.
הסימנים של אחרית הימים: ראה סוף מס' סוטה. סנהדרין צו,א.
צבער את החמץ... יאור הנרי: ריש מס' פסחים.
יאור הנרי... באור הנשמה: ראה ד"ה אור לארבעה עשר ה'ש"ת. הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים קטע ד"ה בדיקת חמץ.
נר השם נשמת אדם: משלי ככו, וראה תניא פי"ט.
דוד נעים ומירות ישראל: שמואל-ב כג,א. וראה שהש"ר פ"ד, ד (בתחילתה) – שאמר ה'זמירות (בשם כל) ישראל".
תפלה לדוד גוי: תהילים פו,א.
שמרה נפשי... הושע עבדך: שם, ב.
שמרה נפשי (בתחום של יסור מרע): ד"כ כל מקום שנאמר שמר פן ואל אינו אלא בלא תעשה" – עירובין צו,א. וש"נ.
שמח נפשך בך: תהילים שם, ד.
עבודת השם בשמחה וטוב לבב: ראה רמב"ם סוף הל' לולב. תניא פכ"ו. וראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ד עמ' 639 הערה ד"ה קיום המצוות מיט שמחה.
בשמחה... זריזות: ראה אגה"ק סכ"א: בזריזות נפלאה להראות שמחתו וחפצו למלאות רצון קונו כו'. וראה כש"ט (הוצאת קה"ת) סקמ"ט.
כל העולם: כלשון הרמב"ם בסוף ספרו.
כף גויים אשר עשית: תהילים שם, ט.
מעשינו ועבודתינו: תניא רפ"ז. וראה לקוטי לוי"צ הערות לספר התניא שם.
בלשון הרמב"ם: הל' מלכים פ"ח ה"י. וראה לקו"ש חכ"ו עמ' 132 ואילך.

דבר מלכות

באופן שישפיעו בגלוי גם בכל ימי השנה ובכל העניינים, "בכל דרכיך" וב"כל מעשיך" באופן של חיפזון וזריזות. והחיפזון דקדושה כאן למטה "ממשיך" – מידה כנגד מידה – את החיפזון של "עת קץ", ומיד לאחר מכן, "לא עכבם אפילו כהרף עין", את הגאולה של "כימי צאתך מארץ מצרים" באופן של "אראנו נפלאות", בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

בברכה להצלחה בכל האמור
ולחג הפסח כשר ושמח

/מקום החתימה/

(תורת־מנחם – התועדויות־היתשמ"ז כרך שלישי עמ' 31-34)

"בכ" דרכיך" וב"כ" מעשיך: משלי ג, ו. אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דיעות פ"ג ה"ב-ג. וטו"ע אר"ח סרל"א. שו"ע ארה"ז אר"ח סקנ"ו ס"ב. מידה כנגד מידה: סנהדרין ז, סע"א. וראה סוטה ח,ב ואילך, ובמידתו של הקב"ה – כמ"פ ככה (סוטה יא,א ובתוד"ה מרים שם, מתוספתא סוטה פ"ד, א). לא עכבם אפילו כהרף עין: מכילתא הובא בפרש"י עה"פ יב,מא. מכילתא שם,מב. כימי צאתך מארץ מצרים: מיכה ז,טו. באופן של "אראנו נפלאות": ראה פע"ח שער חג המצות פ"ו (בר"ה מהר"י ז"ל). אוה"ת נ"ך עה"פ סק"ד-ח (ע' תפז). ד"ה כימי צאתך רי"א ניסן ה'תשמ"ב (קה"ת, ה'תשמ"ז).

לוח השבוע

הברכה ולפני הנגיב משפשים יפה את הידיים זו בזו. אחרי תחילת השפשוף מתחילים את הברכה.

'מוציא מצה':

* כל בני הבית חייבים במצוות אלו. ידי חובת 'לחם משנה' יוצאים על-ידי ראש המשפחה, אך כל אחד ואחד מברך לעצמו.⁷⁰

* וייקח המצות כסדר שהניחם, הפרוסה בין שתי השלימות, ויאחזם בידו ויברך 'המוציא מצה'.⁶⁵

"ולא יבצע מהן, אלא יניח המצה השלישית להישמט מידו. ויברך על הפרוסה עם העליונה טרם ישברם... [על אכילת מצה]. ויכוון לפטור גם-כן אכילת הכריכה שממצה השלישית, וגם אכילת האפיקומן יפטור בברכה זו – על אכילת מצה".⁶⁵

* הרבי מברך את כל הברכות הללו מיושב. נוטל בשתי ידיו את שלוש המצות, כשאצבעותיו מפרידות בין מצה למצה, ומברך המוציא. אחר-כך מניח המצה התחתונה להישמט מידי, ומברך על אכילת מצה ושובר מהן – בהיותן מכוסות – לפרוסות קטנות כדי צורכו. מסדרן זו על גבי זו ואוכלן יחד בשתי ידיו. אינו מכניסן לפיו בכתיב-אחת. ניכר שאינו בולע הזיתים בשלמותם.⁷¹

* שיעור כזית: המקובל הוא, ששיעור 'כזית' במצה הוא 27 גרם, כמחצית מצת-יד. יש מקום לומר⁷², שהואיל ושיעור ה'כזית' הוא מידת נפח, הרי 27 סמ"ק במצת-יד (כלי דחיסה) אינם יותר מ-11 גרם (כרבע מצת-יד). במקום הצורך יש לסמוך על זה, ובוודאי ב'זיתים' שמדרבנן שאחרי הכזית הראשון.

* חלוקת המצה לבני הבית מיד אחר הברכה אינה בכחינת הפסק, ואין מקום לעכב את אכילתם עד גמר אכילת בעה"ב. והמחמירים בזה, הנה לאחר ברכת המוציא ומצה, לוקח

כשהוא על השולחן, אלא כשהכלי התחתון על הארץ.⁶⁶ וכן אין מעבירים על-גבי השולחן את הכלי עם היין השפוך.

מילוי הכוס מחדש:

הרבי ממלאה עד ששפכת על גדותיה (כמו לקידוש), וממלאה שוב ושוב – ג' פעמים.⁶⁷

'דיינו':

אין מפסיקים באמצע אמירת הארבעה עשר 'דיינו'. כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ לא היה אומר ביאורים באמצע ה'דיינו', לפני תחילתם או לאחר סיומם.⁶⁸

'רבן גמליא':

* במילים "מצה ומרור" הביט הרבי במינים שבקערה.⁶⁹

* 'מצה זו' – מנהג בית הרב לאחוז את המצה השנייה והמצה השלישית יחד על-ידי המפה שעליהן, עד "על שום" השני.³⁰

* 'מרור זה' – מנהג בית הרב להניח (שתי) הידיים על המרור והכורך – עד "על שום" השני.³⁰

* לפני 'לפניך' מכסים את המצות ואחר-כך מגביהים את הכוס. אוחזים את הכוס עד "ונאמר לפניו הללויה", ומעמידים אותה על השולחן, לאמירת שני פרקי ה'הלל' הראשונים, והזורים ומגביהים אותה לברכת "אשר גאלנו".³⁰

* אין מברכים על ה'הלל' שבסדר. וקוראים אותו מיושב, דרך חירות.⁶⁸

* לפני 'רצה' אמר הרבי בפיו בלחש את כל הדינים שבסידור, מ'רצה' עד 'כורך'.³¹

* נטילת ידיים. מנהגנו (בנטילת ידיים תמיד)⁶⁹: בודקים תחילה ומוודאים את נקיות הידיים. לוקחים את הכלי מלא מים ביד ימין ומושיטים אותו ליד שמאל. נזהרים מרטיבות בידיים. מנהגנו לאחוז את הכלי במגבת, ומנהג זה פשט בימינו גם בין נשי ובנות חב"ד. אחרי

66 'אוזרי' עמי קע.

67 שם עמי קעא.

68 שו"ע אדה"ז סי' תעג סמ"ז-מח.

69 ע"פ: סדר נטי"י לסעודה ס"א-ז. 'התקשרות' גיליון שט

עמי 18. סי' המנהגים עמי 21. תורת מנחם ח"י עמי 197.

70 ראה אביק ח"י ד עמי, כט, שערי הלי' ומנהג או"ח ח"א סי' קמג.

71 'אוזרי' עמי קעז.

72 ראה יגדיל תורה נ"י. חוברת סה סי' סד. ובכ"י.

כרפס:

שיעורו: פחות מ-15 גרם.⁵⁴ מטבילים ואחר-כך מברכים, כדי לתכוף הברכה לאכילה ככל האפשר. ומכוונים להוציא גם המרור וגם הכורך. נוהגים לאוכלו שלא בהסיבה. לאחר מכן אין מחזירים את הנותר ממנו לקערה (ואף אם נשאר, מסירים ממנה).⁵⁵ הרבי הטבילו ג' פעמים במי מלח.⁵⁶

ייחין:

פורסים את המצה כשהיא בתוך המפה, מכוסה. פורסים את המצה לשני חלקים: האחד גדול והשני קטן ממנו. החלק הגדול מניחים לאפיקומן, והקטן מניחים במקומו בין שתי המצות.⁵⁷

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב ומהוריי"צ נ"ע היו שוברים את האפיקומן לחמש חתיכות. פעם נזדמן שנשבר לשש חתיכות, והניח האדמו"ר אחת הצידה.³⁰

מצפינים את האפיקומן בין שני כרים, ולא תחתיים.⁵⁸ "אין נוהגים בחטיפת [גניבת] האפיקומן בבית הרב".⁵⁹

מגיד:

"בבית הרב אין מגביהים הקערה, ורק מגלים מקצת המצות".⁶⁰

הרבי היה נוהג לגלות מקצתן של כל ג' המצות, גם הפרוסה, ויש אומרים שהיה מסבכה, שיהיה הצד השלם מגולה כלפי חוץ.⁵⁹

"איתא בכתבי האריז"ל שצריך לומר את ההגדה בקול רינה ובשמחה. ויש לומר שלכן היה כ"ק מו"ח אדמו"ר נוהג לומר את ההגדה בקול רם, ובזמנים שלא יכול היה לומר בעצמו בקול רם, זאת אומרת שנראה לאחר בחושי הגשמיים שאינו אומר בקול רם, היה באותם זמנים דורש מאחרים שיאמרו הם בקול רם.⁶⁰ הניקוד: "הא (הה' בצירי) לחמא עניא" (אף-

על-פי שהכוונה היא כאילו אומרים בקמן, היינו 'זה', ולא 'הנה').⁵¹

אומרים זאת פעם אחת, ובישיבה.⁶¹ "לשנה הבאה בארעא דישאל" – מטעימים ב'מלעיל' (לשון עבר), ואילו "לשנה הבאה בני חורין" – מטעימים ב'מלרע' (לשון עתיד).³⁰

* אחרי 'הא לחמא' מסלקים הקערה עם המצות לצד אחר (הרבי רק הסיטה קימעה), אך המצות נשארות מגולות.⁶²

* אין צריך לשטוף ולהדיח את הכוס לפני המזיגה, שהרי שטפוה והדיחיה קודם הקידוש. 'מה נשתנה':

אם אין לו בן, הבת שואלת. ואם אין ילדים, אשתו שואלת. ואם אין לו אישה, הוא שואל את עצמו.⁶³

שואלים בשפה המדוברת (בבית רבינו – אידיש [התרגום המלא לאידיש – בס' שבח המועדים, מהדורת תשנ"ג עמ' 207]), וגם המדברים בלשון-הקודש מפרטים ומפרשים את השאלות על-פי המפורט בביאורי הרבי להגדה.

לפני 'והיא שעמדה' מכסים את המצות ורק אחר-כך מגביהים את הכוס.³⁰

והיא שעמדה – בישיבה.⁶⁴

הרבי לא היה מניח את הכוס מידיו, עד שמקריא ההגדה סיים את הפסקה בקול רם.⁶⁴

שפיכת יין מהכוס:

נוהגים לשפוך יין מהכוס: שלוש פעמים באמירת "דם, ואש, ותימרות-עשן"; עשר פעמים בעשרת המכות דהיינו פעם אחת בכל אחת מן המכות; ושלוש פעמים נוספות באמירת הסימנים "דצ"ך, עד"ש, באח"ב".⁶⁵

אין מטיפים יין על-ידי אצבע, אלא שופכים באמצעות הכוס עצמה.⁶⁶ בבית הרב נזהרים שלא לשפוך את היין לכלי

60 שם עמי קנד (נוסח שונה בתורת מנחם חטי"ו עמ' 196).
61 שם.
62 שם עמי קנט.
63 שו"ע אדה"י תעגמ, התועודיות תשד"מ ח"ג עמ' 1525.
64 'אוצר' עמי קסו.
65 סידור אדה"י.

מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה

שלושים וארבע שנים חלפו מאותן עשרים שנה מאושרות שבהן הרבי ביאר את ההגדה במעמד מיוחד לאחר ליל הסדר השני. לפנינו סקירת ה'גילויים' המיוחדים והמופלאים שנה אחר שנה □ מוגש לרגל היום הבהיר י"א בניסן ולרגל חג-הפסח

מאת הרב מיכאל אהרן זליגזון

פעמיים בימי הפסח. פעם אחת בליל שני של חג הפסח, אחרי עריכת ה'סדר' השני, ופעם שנייה בימים האחרונים של חג הפסח – ב"סעודת משיח" שנערכת באחרון-של-פסח לפנות ערב.

ההתועודיות של ליל שני דחג הפסח אצל הרבי התחילו בשנת תשי"א ונמשכו כך עשרים שנה, עד תומן בשנת תש"ל, שהייתה השנה האחרונה של עריכת הסדר בדירת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ.

הרבי ביאר בכמה הזדמנויות אודות תוכן עניין ההתועודות בלילה זה. לכל לראש רשם הרבי את זה ב"היום יום" ליום ט"ו ניסן:

"בסדר הראשון היה אאמו"ר [=הרבי הרש"ב] מקצר בכדי לאכול האפיקומן לפני חצות. אבל בשני היה מאריך. מתחיל לפני שעה ט וגומר בשעה ג-ד אחר חצות, והיה מאריך בביאור ההגדה".

וכך זה התחיל בשנת תשי"א. לאחר עריכת הסדר אמר הרבי:

"כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר שהניגון "א-לי אתה ואודך" הוא סגולה לגילוי אליהו, ולכן ניגנו עתה ניגון זה בשמחה וריקוד". ניגנו את הניגון והרבי רמו שייצאו בריקוד.

כידוע ומפורסם, הרבי הרבה להתועד במהלך ימי השנה, וכל התועדות נשאה אופי המיוחד לה. היו ההתועודיות של החגים והמועדים, התועודיות שהיו חדרות ברגש של המועד ויום-טוב שעומדים בו ובתוכנו של ההג בהלכה ובאגדה, ובמיוחד בחסידות. והיו ההתועודיות של יומי דפגרא החסידיים, כמו י"ט בכסלו, י' בשבט או י"א בניסן, שהיו מלאות בהפקת לקחים והוראות מפרשת היום ועניינו לכל ימי השנה.

אם לפרט יותר, גם בהתועודיות החגים עצמן היו סוגים שונים. ההתועדות הגדולה והמרכזית היתה בדרך כלל בסיום החג, כלומר בשמיני-עצרת ושמת-תורה, באחרון של-פסח וביום ב' דחג השבועות. אבל היו גם התועודיות בימים הראשונים של חג-הסוכות וחג-הפסח, ומכיוון שאלה נפסקו כבר לפני יותר משלושים שנה, רבים אינם יודעים עליהן די ולכן מוקדשת רשימה זו.

בשורות הבאות נעסוק בעיקר בהתועודיות הימים הראשונים של חג-הפסח.

סגולה לגילוי אליהו

עד שנת תשל"א זכינו שהרבי יתועד

הרבי מלמד "והיא שעמדה"

לשנה הבאה, בשנת תשי"ב, מלאו לרבי חמישים שנה, ובי"א ניסן אמר הרבי מאמר חסידות על הפסוק 'אדני שפתי תפתח', מפרק נ"א בתהילים, המתאים למספר שנותיו. יום ההולדת החמישים היה אולי הסיבה לחידוש המיוחד בלילות חג הפסח – התוועדות גם לאחר ליל הסדר הראשון. בשני הלילות הרבי ביאר כמה פסקאות בהגדה ובשניהם סיים את ההתוועדות ב"לשנה הבאה בירושלים".

בשנת תשי"ג, התמימים ואנ"ש ציפו שגם הפעם יתוועד הרבי בלילה הראשון של חג-הפסח, אך הרבי אמר להרה"ח ר' דובער שיחי' יוניק: הלילה הזה הוא גילוי משיח, לכן יש ללכת ולרקוד, ומכך הבינו שהרבי לא יתוועד. בלילה השני התוועד הרבי שלוש שעות, משתים-עשרה עד שעה שלוש לפנות בוקר.

בעת ההתוועדות היו כמה מהמסובים שנמנמו, והרבי העיר על כך: "מאחר שכ"ק מו"ח אדמו"ר ישב, מוכרח הנני גם-כן לשבת להתוועד, ואל תתרעמו שאני מונע מכם שינה, ואף אם-כן הרבר, הנה בערב יום-הכיפורים מבקשים מחילה על שוגג, מזיד, אונס ורצון", והרבי סיים: "וחסידים באחרות שלהם וועלן דערפירן צו משיח'ן" [=יובילו ויגיעו לביאת המשיח].

בשנת תשפ"ו, בעת ההתוועדות של ליל ב' של חג הפסח, שאל הרבי אם משהו יודע את הניגון "והיא שעמדה". כמה מאנ"ש ניסו את כוחם בניגונים שהכירו על "והיא שעמדה", אך הרבי אמר שלא לזה התכוון ולבסוף הרבי ניגן את הניגון בעצמו. בעצם, באותו הלילה לימד הרבי את הניגון "והיא שעמדה".

אבן-יסוד בהבנת ההגדה

בשנת תשכ"ו היה חידוש מבחינת סדר וסגנון הדברים. בדרך כלל נוהג היה הרבי לבאר בהתוועדות זו כמה פסקאות באופן כזה שתחילה היה מציע כמה קושיות בפסקה

אחר-כך יצא הרבי ללוות את אמו הרבנית לביתה, וכשחזר, רמז בידיו הק' שירקדו ביתר חיות ונכנס בעצמו במחול ורקד משך זמן בשמחה גדולה.

לאחרי משך זמן, נכנס הרבי לבית-המדרש כשבידו הגדה של פסח, ישב על מקומו ואמר:

"כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר שאביו כ"ק אדנ"ע היה נוהג להתחיל את הסדר השני בשעה התשיעית ולסיימו כמה שעות לאחר חצות. וכיוון שחייב אדם לומר בלשון רבו, צריכים כל התלמידים, המקושרים והשייכים אל הרבי להתנהג בסדר ההנהגה של הרבי.

"ובנידון דידן בנוגע לעריכת הסדר השני – יש לשבת להתחיל בשעה התשיעית ולסיים כמה שעות לאחר חצות... כיוון שכן נהגו כ"ק אדמו"ר וכ"ק אדנ"ע, מובן שכן נהגו גם רבותינו נשיאינו שלפני זה.

"ביאורי רבותינו נשיאינו על ההגדה – היו רק על החצי הראשון של ההגדה, ואילו על חציה השני על ההגדה, מהלל ועד לסיום ההגדה, לא היו אומרים ביאורים.

הביאורים בחציה הראשון של ההגדה היו נאמרים על פסקאות מסוימות, פעם על פסקאות אלה, ופעם על פסקאות אחרות".

אחרי הקדמה זו השמיע הרבי ביאור על כמה פסקאות בהגדה, ובסיום ההתוועדות הכריז "לשנה הבאה בירושלים!"

ובהזדמנות אחרת (ליל א דחג-הפסח תשי"ב) ביאר מדוע נהגו לבאר דווקא את חציה הראשון של ההגדה: "כידוע, החלק הראשון של ההגדה מוסב על הגאולה ביציאת מצרים והחלק השני מוסב על הגאולה העתידה, ולכן ביארו רק חלק הראשון, כיוון שגאולת מצרים כבר התקיימה, לכן ביארו את זה כדי שבינו מה שהתקיים כבר. מה-שאין-כן גאולה העתידה, כיוון שעוד לא התקיימה בהתגלות לכן לא דיברו בזה".

* מנהגו בקידוש ובכל כוס-של-ברכה, למזוג עד שישפך מעט החוצה (מכהבדלה), וגם בליל-הסדר יש לנהוג כך.⁴¹

* הרבי כתב בהגדה "אין מדקדקין שימזוג אחר", ובפועל אף לא הניח לאחרים למזוג לו.⁴²

* נוהגים לקדש מעומד, הן בפסח הן בשבת ויום-טוב.⁴³ וגם השומעים עומדים.

* כוסו של הרבי גדולה ביותר. כשמניח הכוס בימינו אינה מוגבהת טפח מהשולחן, אחר-כך מגביה ידו עם הכוס [בהגדה איתא שמוגבהת למעלה משלושה טפחים מעל-גבי השולחן].⁴⁴ בכל פעם שנוטל הכוס במשך הסדר, עושה כסדר הנוכח בסעיף זה.⁴⁵

* כשמתחיל – ייתן עיניו בנרות⁴⁶ (גם כשלא חל בשבת), ובשעת ברכת הגפן והקידוש – בכוס.⁴⁷

* אשה ובת שבירכו 'שהחינו' בהדלקת הנרות, גם אם מקדשות בעצמן, לא יברכה עתה.⁴⁸

* כל אחת מארבע הכוסות של ליל הסדר – שותים אותה כו"ה וכתב-אחת.⁴⁹

* אין מנגנים 'ניגונים' בשעת הסדר, וכאשר צריכים להמתין זמן מה [וכן 'כדי שלא יישנו התינוקות'] שרים משירי ההגדה, כגון 'ממצרים גאלתנו', 'על אחת כמה וכמה' וכדומה.⁵⁰

יורחין:

הרבי קרא לפני נטילה זו גם את האמור בסידור על 'כרפס'.⁵¹

מעל הקערה עצמה, ולא כהנהגים להשאירם על הקערה ולאכול מהמונח על השולחן.⁵²

* הרבי דקדק שלא לשבור את קליפת הביצה, אף שקשה להעמידה על מקומה כמות שהיא.⁵³

* הרבי היה מודד ארבע כפות גדולות מלאות 'חריין' טחון, סוחט אותן היטב בידו, ומכין ממנו עיגול קרוב לגודל ביצה. אחר-כך עוטף זאת מכל צד בעלי חסה (שניים גדולים או שלושה קטנים), ובנוסף לכך הניח בפנים חתיכת 'חריין' שאינה מפוררת.⁵⁴

* ל'כרפס' שנעץ הקערה נוטלים חתיכה גדולה של בצל (ופעם אחת לקח הרבי בצל שלם) עם קליפתה, ואוכלים רק מקצתו (הרבי נטל בסכין מחלקו הפנימי).⁵⁵

* מקפידים שתהא 'קערה' לכל בן-מצוות.⁵⁶ * אדמו"ר מהר"ש היה מחלק כרפס ומרור משלו לנשים, גם לקרובות משפחה שהיו סועדות עמו, אך לא לאכילת מצה.⁵⁷

* בנים ובנות קטנים חייבים במצוות הסדר לפי הבנתם (שוהו גרר 'הגיעו לחינוך') בכל אחת מהכוסות בנפרד, ולכן יש להכין עבור כל אחד מהם כוסות המכילים רביעית.⁵⁸ אין רגילים להנך קטנים לפני גיל מצוות בהסיבה.⁵⁹

* יש להכין כלי שבור, כדי לטפוף לתוכו (יש אומרים שאם מדובר בכלי חד-פעמי, או בסוג כלי שאינו בשימוש בפסח, די בזה).⁶⁰

* במשך כל זמן הסדר נמצא כוסו של הרבי, כוס גדולה של כסף, לימין הקערה.⁶¹

י'קדשי: אומרים 'אתקינו' דיום-טוב, וקידוש.

45 שם עמי קמ"א.
46 אלא ש(שע"פ בקידוש בהתוועדות שייק) הרבי עצמו לא הגביה כל-כך.
47 שם עמי קסו.
48 וטוב שיהיו אלו (עכ"פ אחד מה)נרות שברכו עליהם, ובפרט ביו"ט שמברכים גם 'שהחינו' (לקו"ש דלהלן).
49 הגש"פ של הרבי, משו"ע אדה"ז סי' רעא, יח"ט. ביו"ט – לקו"ש יחיות כב עמי 283 ע"פ שוע"ר שם סי"ד.
50 'אוצרי עמי קמה, ושי"נ.
51 הגש"פ של הרבי.
52 'המלך במסיביו ח"א עמי קמד.
53 הגש"פ היכל מנחם עמי מב.

34 'אוצרי עמי קלו.
35 שם עמי קלא, וראה בהגדה הנ"ל.
36 שם עמי קלה.
37 שם עמי קלגד.
38 שם עמי קכב.
39 שם עמי קמה.
40 ראה שו"ע אדה"ז סי' תעב סכ"ה, נטעי-גביאל פסח ח"ב עג"ב.
41 אך ראה בנטעי-גביאל עהכד, שהביא מבן-אישי-חי ועוד, שיש לחנכב בזה.
42 ראה בהגדה הנ"ל עמי סח.
43 'אוצרי עמי קלה.
44 שם עמי קמב, ושי"נ.

סוף זמני אכילת ושריפת חמץ; באזור המרכז מותר לאכול חמץ עד השעה 9:35, ויש לשורפו (וכן למכור לגוי את החמץ שמשאירים) לפני השעה 10:38 (שעה זו היא בנוגע לרב המוכר, אך הציבור צריך להקדים ולהגיע אל הרב מבעוד מועד, לבל יאחרו את המכירה!).

לאחר השריפה אומרים "כל חמירא" (השני), ובו מבטלים את כף החמץ, שמצאנו ושלא מצאנו.

הדלקת הנר: ביום שני, קודם השקיעה²⁵. מברכות "להדליק נר של יום-טוב" ו"שהחינו". אם לא הדליקה קודם השקיעה, תדליק לפני הקידוש, מאש שהודלקה לפני ההג. אחר מנחה, קודם השקיעה²⁶, קוראים את 'סדר קרבן פסח'.

יום שלישי

ט"ו בניסן, א' דחג-הפסח

ליל חג הפסח

בני הבית מכינים הכול על השולחן ומסביבו (חוץ מסידור הקערה), כולל הצעת המושבים להסבה, בשעה שמתפללים ערבית בבית הכנסת.

טוב להרבות בכלים נאים בליל-פסח, דרך חירות²⁷.

ערבית של יום-טוב. אחר שמונה-עשרה – הַשֵּׁשׁ שָׁלֵם בברכה תחילה וסוף. כופלים 'הודו לה' אחר כל אחד מהשלושה פסוקים: "יאמר(ו) נא... כי לעולם חסדו", וגם ביחיד. דהיינו: הש"ץ מקריא: "הודו..." והציבור [אב"א] "א השייך" עונים בקול: "הודו", ואומרים בנחת "יאמר נא ישראל..."; הש"ץ מקריא: "יאמר נא ישראל...", והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם

בנחת): "הודו..."; ואומרים בנחת "יאמר נא בית אהרון..."; הש"ץ מקריא: "יאמר נא בית אהרון...", והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו..."; ואומרים בנחת "יאמר נא יראי ה'..." הש"ץ מקריא: "יאמר נא יראי ה'...", והציבור עונים בקול (והש"ץ עמהם בנחת): "הודו..."²⁸.

לאחר ההלל – קדיש תקבל. עלינו. קדיש יתום.

עריכת הסדר

מצווה למהר להתחיל את הסדר, בשביל התינוקות שלא יישנו²⁹.

אין לובשים קיטל לסדר, וכן אין מקפידין לאיזה רוח (מזרח, מערב וכו') יהיה מקום מושבו³⁰.

סידור הקערה:

[כמה ממנהגינו בקשר לייזן, זרוע, ביצה ושאר רכיבי הסדר, פורטו ב'התקשרות' גיליונות תקד-תקה].

* הרבי היה מסדר את הקערה מעומד³¹.

* בשעת סידור הקערה, לפני הנחת כל דבר בקערה, אומר הרבי את הכתוב בסידור בעניין זה, ואחר סידור הקערה אומר את כל סימני הסדר יחד, כפי שהם כתובים בהגדה. וכשמגיע זמנו של כל 'סימן', אומר 'סימן' זה לפרטיו. כל אמירות אלו היו בלחש³².

* צריך להניח קערה או מגש תחת המצות. ונהגו להפסיק במפה בין המצות³³.

* בסידור רבנו הזקן איתא שמסדרים [קודם] הישראל, ועליו הלוי, ועליו הכהן.

* המינים מונחים על המפה, ולא בתוך קעריות נפרדות. מייבשים את המרור במפיות, למניעת חשש 'שרויה'³⁴.

* כל המינים הנאכלים בליל-הסדר נלקחים

– על-כל-פנים בחלק מההתוועדות – כשהוא מביט בתוך ההגדה הפתוחה לפניו או בעיניים סגורות.

הרבי היה חותם את ההתוועדות בערך בשעה ארבע. אחרי ההתוועדות, רבים מהקהל ליוו את הרבי לביתו. כשהרבי היה יוצא מ-770 היה הקהל שר את הניגון "ממצרים גאלתנו" או "על הקהל כמה וכמה", וההדים היו נשמעים על פני כל שדרת איסטערן-פארקווי, שכן מדובר בשעה שהרחוב שקט מאוד ואין בו תנועת כלי רכב.

כך נראתה ההתוועדות המיוחדת הזו של "מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה".

געועים לשעות מאושרות

בשים לב שהתוועדות זו התקיימה אחרי עריכת הסדר, בשעה 1:30 אחרי חצי הלילה, לא כל הקהל היה נוכח, ובנוסף לכך לא כל האברכים והתמימים נכחו בניו-יורק בימים הראשונים של חג-הפסח, כי חלקם נסעו לעשות את החג עם בני משפחותיהם בערים אחרות. וכך, הקהל אמנם היה קטן ביחס להתוועדויות הגדולות, אבל כל מי שהיה שם לא ישכח את החוויה הרוחנית-חסידית הזו לעולם.

כשמתבוננים שכבר עברו שלושים וארבע שנים מאז ההתוועדות האחרונה של ליל שני של חג-הפסח, וחושבים על הזכות הגדולה לקחת חבל בהתוועדויות אלו, כאשר מבלי הבט על טרדות ההכנה לפסח, ולאחר שני הסדרים, הרבי זיכה אותנו בהתוועדות המופלאה הזו לאחר חצות הלילה, רגשות עזים חוזרים ומתעוררים והלב מתמלא געועים לאותן שעות מאושרות של "אנא ומלכא בלחודוהי".

(באדיבות שבעון יכפר חבי"ד)

ואחר-כך מבאר את העניין לתכליתו. הפעם שאל הרבי דיוקים ושאלות שונות על כמה וכמה פיסקאות בהגדה, ואחר-כך השמיע ביאור ארוך ועמוק על כללות עניין יציאת מצרים ועל כללות נוסח ההגדה, וממילא סרו כל הקושיות והדיוקים על הפיסקאות (השיחה הוגהה ונדפסה בלקוטי-שיחות כרך יז שיחה ב' לחג הפסח, ובתרגום ללה"ק ב'שערי המועדים' בהוצאת 'היכל מנחם', והיא אבן-יסוד בהבנת כל נוסח ההגדה ומהותו של חג הפסח בכלל. יעויין שם בהרחבה).

התוועדות ללא "לחיים"

סדר וצורת ההתוועדות, ברוב השנים, היה כדלהלן: הרבי נכנס בשעה 1:30 אחר חצות הלילה כשבירדו ההגדה שלו, היינו ההגדה עם "לקוטי טעמים ומנהגים". בתחילה עורר הרבי שינגנו ניגון ועל-פי מה שכתוב בכתבי האריז"ל שאמירת ההגדה צריכה להיות בקול רם ובשמחה, במילא יהיה הניגון בקול רם ובשמחה. בהודמנויות שונות היה אומר הרבי שהחסיד ר' יעקב כ"ץ, כיוון שהוא היה אומר ההגדה בקול בעת הסדר של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, יתחיל ניגון על המילים "ממצרים גאלתנו" ומתוך שמחה. באמצע ההתוועדות היה הרבי אומר מאמר חסידות "כעין שיחה" כשהר"ה הוא מעניא דיומא.

בהודמנויות שונות אמר הרבי מאמר חסידות מיוסד על מאמר שהגיע זה עתה מרוסיה, בכחינת "פדיון שבויים", ולפעמים היה אומר מאמר מסויים לרגל מלאות מספר שלם של שנים לאחרי תקופת אמירתו בפעם הראשונה על-ידי אדמו"ר שלפניו. לדוגמה, בליל ב' של חג הפסח תש"ל אמר הרבי את המאמר ד"ה חכם מה הוא אומר וכו', שנאמר ע"י אדמו"ר מהוריי"צ בשנת ה'ש"ת, שלושים שנה לפני כן.

היתה זו התוועדות ללא אמירת "לחיים", כיוון שכידוע אין שותים לאחר אכילת ה"אפיקומן". הרבי היה אומר את שיחות קודש

25 קיצור דיני נשיק עמי לו, ממתה-אפרים סיי תרכ"ה סליג, וכן הורה הגר"ש דבורקין ז"ל, וכימי בלקוטי-שיחות חכ"ד עמ' 297 הע' 69.
26 'בזמן שהקרבן קרבן-פסח כשרה' הגש"פ של הרבי.
27 שו"ע אדה"ז סיי תעב ס"ו.
28 טור סיי תכב. הגש"פ של הרבי.
29 שו"ע אדה"ז ר"ס תעב.
30 ספר-המנהגים.
31 הגש"פ היכל מנחם.
32 'אוצר מנהגי חבי"ד' עמי קכה.
33 ויש הזוכרים שהרבי השתמש במפית, ותחת החרושת היו שתי מפיות (הגש"פ היכל מנחם).

הלכות ומנהגי חב"ד*

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת-קודש פרשת צו

דרשה: "נהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו אם אינו ערב פסח... והעיקר... ללמד להם המעשה אשר יעשו, ולא כמו שנוהגין עכשיו".¹

הפסרה: "כה אמר ה'... אבדה האמונה ונכרתה מפיהם, [ומדלגים עד] כה אמר ה' אל יתהלל... נאום ה'" (ירמיהו ז, כא-כח; ט, כב-כג).²

אחר תפילת מנחה אומרים את ההגדה, מ"עבדים היינו" עד "לכפר על כל עוונותינו". הרבי נהג לאומרה עם הציבור, בישיבה על מקומו.

מוצאי שבת-קודש – אין אומרים "ויהי נועם", ו"אתה קדוש". קידוש לבנה.

יום ראשון

י"ג בניסן

יום ההסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק נ"ע, דור שלישי לנשיאי חב"ד. נסתלק בשנת תרכ"ו, ומנוחתו כבוד בליובאוויטש. יום התחלת הנשיאות של בנו הצעיר, כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע.³

כל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, ינצלו 'עת

(* חלק מהלוח' ע"ל ליד הסדר בעצמו נדפס השנה בגיליון שעבר, כדי לאפשר ציון מראי-מקומות והערות הן בו והן במנהגי ילדיהסדר שבגיליון זה. מסיבות טכניות צוינו ההערות רק עד סיום יו"ט ראשון של פסח.)

- 1) שו"ע אדה"י סי' תכט ס"ב.
- 2) ספר-המנהגים עמ' 33. לוח כולל-חב"ד.
- 3) הגש"פ של הרב.
- 4) לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדה"י סי' רצה ס"ג.
- 5) לקוטי-שיחות כרך לב עמ' 23 הע' 39, וראה אגיק הצמח-צדק עמ' שסג"ד.

רצון' זו, כדי: א) ללמוד פרקי משנה (על-כל-פנים פרק אחד, המתחיל באות אחת) של שמו הקדוש. ב) להוסיף בלימוד תורתו של בעל ההילולא. ג) להוסיף בעבודת התפילה. ד) להוסיף בנתינת צדקה, ומה טוב – לעניין השייך לעבודתו המיוחדת של בעל ההילולא או למוסדות העוסקים בעבודתו, ובעבודת רבותינו נשיאינו ממלאי-מקומו. ה) לקיים התוועדות של שמחה, שבה יקבלו עליהם הנאספים החלטות טובות בענייני תורה ומצוות.⁴

נשיא: היום אומרים את פרשת "זאת חנוכת המזבח" עד "כן עשה את המנורה", שהיא כנגד שבט לוי, ללא ה"הירצון".⁵

יום שני

י"ד בניסן, ערב פסח

ליל יום שני

סוף זמן קידוש-לבנה לכתחילה: הלילה, בשעה 03:13.

בדיקת חמץ:

הכנות: לפני הבדיקה צריך לנקות היטב את כל החדרים שצריך לבדוקם.⁶ כמו-כן יש לרכו במקום המשתמר מילדים וכו' את כל החמץ המיועד לאכילה בערב ולמחרת בבוקר.⁷

6) קטע זה ע"פ ההוראות שבלקוטי-שיחות כרך כא עמ' 276 ועמ' 296. אגיק חיד' עמ' קמב. התוועדות תשמי"ז ח"ב עמ' 286 (מוגה) ועמ' 292. שיחות-קודש תשנ"ב ח"א עמ' 382.

7) לקוטי-שיחות כרך לב עמ' 19 (ע"פ שיחת י"ג ניסן תשמ"ה, ודלא כמ"ש בשו"ע אדה"י סי' תכט סעיף טו' התחיל ביום זה "בהעלותך", ראה בסי המנהגים עמ' 36 בהערה וב'אוצר מנהגי חב"ד' ניסן-אייר עמ' ז).

8) לקוטי-שיחות כרך לב, עמ' 21 הערה 21.
9) שו"ע אדה"י סי' תלג סעיף לח.
10) שם סי' תלד ס"א-ג.

אצלו לשמוע הברכה שיבדקו איש במקומו, ולא ישיחו בינתיים, ויזהרו לבדוק תחילה בחדר הסמוך למקום ששמעו הברכה", וכותב הרבי שיתכן שכוונתו היא, שמצווה לזכות גם את בני-ביתו (הגברים) בבדיקת חמץ, וכיוון שגם בעל-הבית בעצמו יבדוק קצת – אין בזה סתירה לדין "מצווה בו יותר מבשלוהו".¹⁹

את החמץ הנמצא בבדיקה שומרים כנ"ל, ושורפים למחרת בבוקר, כדלקמן.

אחר הבדיקה מבטלים את החמץ שא"א מציאנו, באמירת "כל חמירא" (הראשון).

מכירת חמץ: נוהגים לעשות את הרב ל'מורשה', דהיינו מיופה-כוח למכירת החמץ. מוכרים גם חמץ גמור,²⁰ וגם את כלי החמץ (שמא נותר עליהם חמץ 'בעין'), ואין צריך להטבילם לאחר הפסח.²¹

שחרית: אסור מן הדין לאכול מצה.²² ומנהגנו שלא לאכול מכל המינים הנכנסים בחרוסת ומרור עד אחר 'כורך'.²³

תפילה: משכימים להתפלל.²⁴ החל מהיום ועד סוף חג הפסח, אין אומרים 'מומור לתורה'.²⁵

תענית בכורות: הבכורים, בין מאב ובין מאם, מתענים, ואפילו כוהנים ולוויים. ונהגו לאכול בסעודת סיום מסכת וכדומה ולהפסיק את הצום.

זמן קצר לפני הבדיקה מניחים במקומות שונים בבית עשר התיכות של חמץ קשה¹¹ (נכון שיהיו על-כל-פנים כל הפתיתים ביחד – כזית¹²). עוטפים כל אחד מהם בנייר¹³ (אך לא בנייר כסף, שאינו נשרף היטב).

זמנה: אור לארבעה-עשר – מיד אחרי צאת הכוכבים¹⁴ (באזור המרכז – בשעה 6:27), ותמיד לאחר תפילת ערבית.¹⁵

מקומה: כל המקומות שיש לחוש ולהסתפק שמא הכניס לתוכם חמץ, אפילו באקראי, צריכים בדקה.¹⁶

אופנה¹⁷: לאור נר של שעווה ועל-ידי נוצת עוף. הבורק מניח את החמץ שמוצא בשקית קטנה של נייר. בגמר הבדיקה: מניח את השקית, הנוצה והנר שנוטר בתוך כף עץ קעורה, עוטף הכל בנייר (מלבד ידית הכף שנשארת מחוץ לעטיפה), כורך חוט סביב הנייר כמה פעמים, מהדקו וקושרו¹⁸ [צריך להיזהר להוציא בעוד מועד מהשקית את הדף ובו הברכה וכו']¹⁹.

בין הברכה לתחילת הבדיקה אין לדבר כלל, אפילו מענייני הבדיקה (אלא ברבר שהכרחי לבדיקה). ונכון שלא לדבר כלל מענייני הבדיקה כל זמן הבדיקה.¹⁸

כתב רבנו הזקן בסידורו: "ויעמיד מבני ביתו

- 11) שם סי' תלב ס"יא, סידור אדה"י, סי' המנהגים.
- 12) כי רק בכזית מקיימים בעיור חמץ לדברי הכל, כמ"ש בשו"ע אדה"י סי' תמו ס"ג. בשע"ת תלב ס"ק ז ועוד, צוינו בנטעי-גבריאל פ"מ ס"ז, כתבו [וכך העתקנו בעבר] שכל פיור לא יהיה בו כזית. אבל כיוון שמבואר בשו"ע רבינו (סי' תמב ס"ח ובקו"א ס"ק יח בהגהה ה' בסופו) שגם בפחות מכזית עובר בכל יראה עכ"פ מדרבנן, ואם אוכלים אותו עוברים על איסור דאורייתא (חצי שיעור), לכן לא הביא אדה"י בשו"ע ובסידורו והרבי בהגש"פ ובמנהגים את ההקפדה להניח פחות מכזית, כי גם אז, אם יאבד – יצטרך לבדוק שוב (תודה להרה"ג הרה"ח ר' אברהם שי אלטשוויל, מעורכי המהדורה החדשה של שו"ע אדה"י).
- 13) נכון לרשום היכן הניח כל פיור, שמא ישכח – נטעי גבריאל פ"ח ס"ח.
- 14) סי' המנהגים.
- 15) שו"ע אדה"י סי' תלא ס"ה.
- 16) ספר-המנהגים. וראה המובא ב'אוצר מנהגי חב"ד' – חרש ניסן עמ' פג (כנראה הכוונה: שהרגיל להתפלל ערבית ביחד – יתחיל לבדוק בין מנחה למערב ויתפלל לאחר
- 17) הבדיקה, אך אם כבר הגיע זמן מעריב וטרם החל לבדוק – יתפלל תחילה. ועצ"ע.
- 18) שו"ע אדה"י סי' תלג ס"ב-ג ואילך.
- 19) "מנהגנו להאריך ביותר בבדיקת חמץ" (בבדיקה וחיפוש בפועל ממש – אגיק ח"ב עמ' שדמ. וראה המובא ב'אוצר עמ' פג).
- 20) שם סי' תלב ס"ז-ז.
- 21) אגיק חט"ו עמ' קנו, 'שערי הלכה ומנהגי או"ח ח"ב עמ' פג.
- 22) 'אוצר עמ' פ – מאדמו"ר הצמח-צדק ומאדמו"ר מהורש"ב.
- 23) לקוטי-שיחות כרך יח עמ' 364, 'שערי הלכה ומנהגי שם סי' קצד, ושי"י.
- 24) שו"ע אדה"י סי' תעא ס"ד.
- 25) לוח כולל-חב"ד.
- 26) סידור אדה"י. וראה צמח-צדק, חידושים רחב, (שמצדיק את האומרים זאת בערב פסח) וב'אוצר דבריו בלקוטי-שיחות ח"א עמ' 426.